

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 10

*Матеріали ІХ Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Становлення та розвиток української державності:
актуальні проблеми державного та регіонального управління
на сучасному етапі розвитку суспільства”,
м. Київ, МАУП, 14 листопада 2013 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 1 від 29.01.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Ф. М. Медвідь, канд. філос. наук, проф.
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 10: Матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. “Становлення та розвиток української державності: актуальні проблеми державного та регіонального управління на сучасному етапі розвитку суспільства”, м. Київ, 14 листоп. 2013 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2014. — 414 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Шаповалова А. М. Влада та громадянське суспільство в контексті глобалізаційних процесів ХХІ століття.....	110	Омельчук В. В. Італія в системі політико-правових впливів Візантійської імперії у VI столітті.....	177
Лісовський П. М. Толерантність як духовний пріоритет феноменології мудрості в сучасну добу глобалізму.....	114	Медвідь Ф. М., Хоменко В. О., Васильєва З. А. Становлення і розвиток правової держави в Україні: філософсько-правові засади	182
Утвенко В. В. Регіональні особливості розвитку житлово-комунального господарства України	116	Медвідь Ф. М., Чорний Е. В., Нестеренко О. С. Методологія юридичної практики в умовах модернізації політичної системи України	188
Гольцов А. Г. Геостратегія України за умов асоціації з Європейським Союзом.....	122	Медвідь Ф. М. Політико-правові погляди Тараса Шевченка	194
Гула О. А. Досвід державного управління в системі освіти Польщі	127	Баєв В. В. Міжнародне та державне регулювання відносин у сфері управління якістю на туристичних підприємствах.....	199
Дікареєв О. І., Фоміна І. М. Стратегічний менеджмент політичних ризиків: світовий досвід та Україна	130	Золотаревський А. В. Місце соціального інтелекту в системі державного управління.....	206
Філіна Г. І. Ефективне ціноутворення як невід'ємна складова стратегії розвитку підприємства	138	Марченко С. М. Упровадження електронних торгів як механізм забезпечення ефективності системи державних закупівель України	208
Кобрицький В. В., Григор'єва М. І. Проблеми адаптації іноземних корпоративних культур при спільному підприємстві в Україні.....	140	Чернявський А. А., Моторний П. О. Фінансово-правові механізми розвитку інновацій у банківській сфері України: теорія та практика	215
Коваль М. І. Оцінка та класифікація основних засобів: теорія, практика, шляхи вдосконалення	150	Бортник В. А. Удосконалення методів державного управління.....	220
Чупрій Л. В., Настояща К. В. Концептуальні підходи до державної політики в гуманітарній сфері (безпековий вимір)	157	Слободян С. І. Сутність комунікативних технологій та пов'язані з ними проблеми громадської думки	225
Шклярчук С. Г. Глобальні тенденції в трансформаційних процесах світової фінансової системи	160	Сабадуха О. В., Чорна М. Ф. Проблема політичної відповідальності в умовах розбудови	
Шконда В. В. Інноваційні кластери в стратегії розвитку економіки України	168		

ГЕОСТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ ЗА УМОВ АСОЦІАЦІЇ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Становлення і розвиток української державності, вип. 10, с. 122–126

Нині серед провідних політичних сил України по суті досягнутий консенсус щодо головного вектора геостратегії держави — інтеграції до Європейського Союзу шляхом асоціації з ним. У розвитку економічної інтеграції з ЄС зацікавлені провідні бізнес-угруповання нашої країни, які й контролюють найвпливовіші політичні партії. До того ж, таку геостратегію України підтримує більшість її населення.

Підписання Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом на Вільнюському саміті Східного партнерства 28–29 листопада 2013 р. відкриє для України нові можливості для розвитку співпраці з Європою. Як відомо, набуття Угодою чинності має відбутися через три місяці після її ратифікації всіма сторонами (Україною і 28 країнами — членами ЄС). Процес ратифікації Угоди всіма країнами — членами ЄС може розтягнутися на тривалий час, її результат може бути пов'язаний з поточною політичною кон'юктурою у тій чи іншій країні. Крім того, можна припустити, що у зв'язку з особливостями внутрішньополітичного життя в Україні, зокрема протистоянням між окремими політичними угрупованнями, процес ратифікації Угоди окремими країнами ЄС може загальмуватись.

У найближчій перспективі вигідним для України моментом є застосування окремих положень Угоди ще до набуття нею офіційної чинності. З геоекономічного погляду для України найважливішим є створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. В ідеалі, якщо Угода одразу після підписання буде ратифікована Верховною Радою України, то Зона вільної торгівлі розпочне функціонувати вже на початку 2014 р.

Для українського суспільства реалізація положень Угоди в нашій країні сприятиме не декларативному, а реальному запровадженню на її теренах європейських політичних, правових, економічних, соціальних норм і правил, укоріненню європейського способу життя — приєднанню до європейської цивілізації.

Ми дотримуємося погляду, що сучасний світ у своєму розвитку набуває рис багатополарності. При цьому новітніми світовими “полюсами” виступають “неформальні” імперії, які прагнуть до гегемонії на великих ділянках планетарного геопростору. У світі в цілому триває об'єктивний процес формування “великих просторів” як результат активного розвитку регіональних інтеграційних процесів. “Неформальні” неоімперії доволі ефективно використовують

інструменти регіональної економічної інтеграції для забезпечення свого геополітичного впливу на сусідів-партнерів.

Нинішній Європейський Союз за окремим оцінками [4] дедалі більше набуває рис новітньої імперії. Формування імперської моделі Європейського Союзу має свою специфіку, оскільки ця імперська структура не має (поки що) потужної військово-політичної складової. “Єврокорпус” залишається, по суті, штабною структурою, яка, проте, спроможна достатньо оперативно зібрати і використати Сили швидкого реагування ЄС. Треба зазначити, що в принципі існує об’єктивна можливість посилення оборонної складової європейської політики. Нині домінуючою військово-політичною структурою в Європі залишається НАТО. Однак сучасна гегемонія США в Альянсі не відповідає геополітичним інтересам окремих потужних європейських акторів — старих членів НАТО.

Нинішня Євроімперія в цілому приваблива для України своїм демократизмом, вільним рухом товарів, капіталів та людей, чітким дотриманням прав і свобод людини, верховенством права, застосуванням відкритих нормативно-правових механізмів регулювання міждержавних відносин, повагою до національного суверенітету країн-членів.

Слід звернути увагу на численні проблеми нинішнього ЄС, насамперед тривалу рецесію в економіці багатьох країн-членів. У геополітичному контексті досить часто спостерігаються протиріччя між позицією наднаціональних органів ЄС і геополітичними інтересами окремих

держав-членів. Впливові національні політичні сили в країнах Євросоюзу виступають за максимальне забезпечення внутрішнього та зовнішнього суверенітету і обмеження втручання з боку інститутів ЄС.

Неоімперська модель Євросоюзу є досить складною. Можна виділити “ядро” (або “центр”) ЄС з потужних держав — старих учасниць євроінтеграції, і “напівпериферію” з нових країн-членів. “Периферією” Євроімперії, на нашу думку, можна вважати, зокрема, країни Північної Африки та Туреччину.

Зміцнивши свої позиції у Центральній та Східній Європі після розширень 2004 та 2007 рр., ЄС щодо своїх нових східноєвропейських сусідів реалізує геостратегію, яка передбачає не подальше приєднання нових членів, а поглиблення вигідного співробітництва із сусідніми країнами. Зрозуміло, що цим сусідам відводиться роль, насамперед, ринків збуту різноманітних товарів з країн ЄС і постачальників потрібної для останніх сировини, а також напівфабрикатів і готової продукції. Після запровадження режиму вільної торгівлі між Україною та ЄС на внутрішньому українському ринку готової продукції численні вітчизняні виробники не зможуть витримувати конкуренції з європейськими товарами. З іншого боку, слід очікувати на значні труднощі у справі просування на євросоюзівський ринок українських товарів через достатньо жорсткі нормативи щодо якісних характеристик продукції, які прийняті в ЄС.

2009 р. було проголошено політику “Східного партнерства” ЄС. Серед

“східних партнерів” виділяють країни Східної Європи (Білорусь, Україну та Молдову) і Південного Кавказу (Грузію, Вірменію та Азербайджан). Очевидно, що таким “східним партнерам”, як Україна та Молдова, які прагнуть до Асоціації з ЄС, по суті відводиться роль майбутньої геополітичної та гео економічної “периферії”. Водночас ЄС зацікавлений у демократизації політичних систем, суспільній стабільності та дотриманні інших європейських стандартів у цих країнах-сусідах задля забезпечення власної безпеки.

З геополітичного погляду Україна для ЄС може перетворитися на такий собі геостратегічний “буфер” щодо Російської Федерації. За умов подальшого розвитку співпраці України із Заходом можна очікувати на активізацію співробітництва з НАТО, навіть якщо припустити, що Україна офіційно збереже свій проголошений у 2010 р. позаблоковий статус.

На пострадянському просторі свою неоімперську геополітичну систему будує Російська Федерація. За оцінкою відомого американського вченого М. Бейсінгера, на теренах пострадянського простору імперська спадщина залишила по собі дуже глибокий слід — у культурі, літературі, зовнішній та внутрішній політиці [1, 7].

Митний Союз у складі РФ, Білорусі та Казахстану є економічним фундаментом майбутнього Євразійського Економічного Союзу, а згодом і Євразійського Союзу як наднаціонального імперського об’єднання. Створення Євразійського Союзу диктується насамперед геополітичними цілями РФ, а вже потім

її економічними інтересами [3, 153]. Зрозуміло, не слід недооцінювати вплив на геополітику Росії економічних інтересів Кремля і пов’язаних із ним бізнес-угруповань. Провідні російські ТНК зацікавлені у встановленні контролю над найбільш стратегічно важливими галузями української економіки. Особливо показовим прикладом є діяльність “Газпрому”, який прагне оволодіти газотранспортною системою України. За такої ситуації провідні українські бізнес-угруповання все більшою мірою орієнтуються на Захід, прагнучи до європейських прозорих і передбачуваних “правил гри” на економічній арені. Тому контрольовані ними політичне керівництво України і реалізує геостратегічний “західний” вектор.

Останнім часом російське керівництво неодноразово вдавалося щодо України до економічного тиску і шантажу, намагаючись залучити її до Митного Союзу. Тим самим воно досягало в цілому протилежного ефекту — викликало прискорення геополітичного “дрейфу” України на Захід. Значно далекогляднішим було б застосування інструментарію “м’якої” геополітики, спрямованої на формування позитивного іміджу Росії серед населення країн СНД за умов уникнення відвертої демонстрації сили [2, 122].

При цьому, безумовно, актуалізується проблема, пов’язана з перебуванням Чорноморського флоту Росії у Севастополі до 2042 р. (згідно з Угодою між Україною і РФ від 21 квітня 2010 р.). За умов військово-політичної слабкості України на Чорному морі, Чорноморський флот

РФ є вагомим інструментом впливу останньої на геополітичну ситуацію в нашій державі, особливо в Криму.

Головним вектором у геостратегії України є, безумовно, європейський. При цьому мають розвиватися також інші важливі напрями. Наприклад, геостратегічний вектор, спрямований на північ до країн Балтійського регіону, є, по суті, складовою магістрального “західного” вектора і його реалізація має інтенсифікуватися.

Нині важливим геостратегічним вектором є і залишається на перспективу “південний”, який означає розвиток співробітництва насамперед з країнами Причорномор’я. Найважливішим стратегічним партнером України тут виступає Туреччина. Використовуючи транзитний потенціал цього регіону, відкриваються можливості реалізації “південно-східного” вектора щодо співробітництва з Прикаспійським регіоном, особливо в геоекономічній сфері, що має сприяти забезпеченню диверсифікації постачання енергоносіїв до нашої країни. На більш віддалену перспективу потрібно звернути увагу на реалізацію значного потенціалу співробітництва з країнами Близького Сходу.

Задля власного блага Україні потрібні численні реформи європейського гатунку в політичній, правовій, економічній, соціальній, культурно-інформаційній сферах. Наша країна зробила цивілізаційний вибір на користь Європи. Проте серед населення України значна частка жителів має тісні ментальні зв’язки з Російською Федерацією та іншими країнами СНД. У найближчій перспективі в Україні не слід очікувати істотного зростання показників

економічного розвитку і добробуту населення. Економічні негаразди, безумовно, використовуватимуться керівництвом Російської Федерації у своїй “м’якій” геополітиці щодо української спільноти, особливо її російськомовної частини. Попри всі проблеми, що очікують на Україну в найближчому майбутньому, необхідне подальше політичне, економічне та культурне зближення з ЄС, розширення і поглиблення співпраці з європейськими структурами.

Європейська інтеграція виступає як довгостроковий магістральний напрям геостратегії нашої держави. При цьому гнучка геополітика України має забезпечити збереження добросусідських відносин з країнами Митного Союзу (особливо з Росією). Саме російський ринок залишається надзвичайно важливим для збуту української промислової та сільськогосподарської продукції. Попри жорстку економічну політику з боку Росії (а вона неминуче матиме небезпечні для української економіки рецидиви), необхідна геополітика, спрямована на максимальне використання потенційних можливостей Угоди про зону вільної торгівлі в рамках СНД. Попри аморфність самої СНД і обмежену дієздатність більшості її структур, доцільним є застосування формату цієї організації для забезпечення життєвих інтересів України на пострадянському просторі.

Геостратегія України щодо Російської Федерації має насамперед передбачати захист національних інтересів Української держави, забезпечення її суверенітету, неприпустимість втручання у внутрішні справи. З іншого боку, наявність безпосе-

реднього сусідства з однією із новітніх імперій вимагає від керівництва України проведення гнучкої геополітики щодо Російської Федерації. Крім того, необхідно враховувати значний потенціал взаємовигідного співробітництва України з іншими членами Митного Союзу — Білоруссю та Казахстаном як важливими ринками збуту української продукції, особливо у найближчій перспективі.

В ідеалі Україна могла б стати самостійним геостратегічним актором, що вміло реалізує вигоди свого унікального геополітичного та гео економічного положення, здобуваючи вигоди від взаємовигідної співпраці як із Заходом, так і зі Сходом. У принципі в Україні залишаються можливості для стратегічного маневрування в Центральній та Східній Європі з метою забезпечення власних геополітичних інтересів.

Отже, за умов асоціації з ЄС головним геостратегічним вектором України однозначно виступатиме “західний”, спрямований на подальшу інтеграцію з Євросоюзом. При цьому необхідно забезпечувати реалізацію ще й інших геостратегічних

векторів, націлених на взаємовигідне співробітництво із багатьма країнами-партнерами. На пострадянському просторі доцільно проводити гнучку геополітику, покликану захистити національні інтереси України і принести вигоди від використання можливостей економічної співпраці з країнами СНД.

Література

1. *Бейссингер М.* Феномен воспроизводства империи в Евразии / М. Бейссингер: пер. с англ. // *Ab Imperio*. — 2008. — № 1. — С. 1–20.
2. *Беспалов С. В.* Перспективы реализации геополитических интересов России на постсоветском пространстве / С. В. Беспалов // *ПОЛИС*. — 2011. — № 2. — С. 118–128.
3. *Волошин О. А.* Стратегічні цілі Російської Федерації у проєкті Євразійського союзу / О. А. Волошин // *Стратегічні пріоритети*. — 2013. — № 1 (26). — С. 150–154.
4. *Яковюк І.* Імперська модель як основа організації влади в Європейському Союзі: загальнотеоретичний аналіз / І. Яковюк // *Вісн. Акад. правових наук України*. — 2010. — № 4 (63). — С. 33–47.